

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky

Jan Sobotka

K opravám článku Vzpomínky na Františka Kolářka

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 45 (1916), No. 1, 35--37

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/121031>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1916

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Z tohoto vylíčení, opírajícího se o úřední spisy a svědeckví dvor. rady Vrby, jest patrno, že sbor professorský české fakulty filosofické nemůže stihnouti nejmenší výtku v záležitosti jmenování profesora Kolářka.

2. Není správné tvrzení, že „obtíže a nepříjemnosti, ano i neodůvodněné nepřátelské vystupování uplatňovalo se proti němu (prof. Kolářkovi) v domácí autonomii“, a to „v době, kdy se všeobecně vědělo, že Kolářkovo zdraví je vážně otřeseno“. Naopak jest pravda, že sbor professorský vycházel všem odůvodněným přáním prof. Kolářka všemožně vstříc.

3. Není správné tvrditi, že se „objevují snahy, které jsou s to, aby studium mathematické na české universitě vážně poškodily.“ Naopak ani sbor professorský ani jednotliví jeho členové takových snah nemají, nýbrž naopak sbor professorský jest si plně vědom, že má platné zásluhy o pokrok a zdokonalení studia mathematického na české fakultě filosofické.

K opravám článku

Vzpomínky na Františka Kolářka.

Uveřejněnou zde opravou slavného sboru filosofické fakulty ocitl se podepsaný v obtížném postavení. Jako spoluzodpovědný člen sboru považuje za svou povinnost chrániti důstojnost a autoritu této instituce, jejíž velkou důležitost pro naše kulturní poměry uznává, a tento zřetel vynasnažil se vždy zachovati. V tom ohledu doufá, že nebude mu upřeno, že veškeré jeho vystupování ve sboru a v záležitostech universitních vůbec bylo vedeno vždy a jen zájmem věcným.

Avšak řečené vzpomínky zavdaly ve sboru příčinu, aby proti mně vystoupil zaslanou Opravou i veřejně. Z důvodu toho považují za svou povinnost, abych se na tomto místě hájil alespoň v mezích zaslané Opravy.

Obracím se na čtenáře těchto řádků s prosbou, aby k utvoření si konečného úsudku můj článek si přečetl tak, aby obsah jeho s obsahem Opravy mohl srovnati.

Co se týče bodu 1. Opravy nemohu si vysvětliti, jak tvrzení tam vyslovené, že pokládám za největší křivdu, která

se prof. Koláčkovi stala, že nebyl r. 1882 navržen za řádného nýbrž jen za mimořádného profesora, mohlo vzniknouti; mám za to, že jsem nikde nic podobného netvrdil, maje vždy na mysli, že u Koláčka v životním povolání rozhodovaly jen zřetele vědecké; vše ostatní mu bylo významu podřízeného. Mohu určitě tvrditi, že by to byl Koláček považoval pro sebe za štěstí, kdyby se byl zmíněný návrh na jmenování professorem mimořádným, byť ne ihned, uskutečnil. I ostatní tvrzení Opravy v bodu 1. nerozcházejí se s mými údaji a názory, pokud se jich vůbec dotýkají, naopak je spíše dotvrzují a v některém směru doplňují. Také jsem nepojal z dobře uvážených důvodů veškeré své vzpomínky na Koláčka do svého článku; způsobil mi článek již tak, jak jest, dosti hořkostí.

K bodu 2. a 3. Opravy poznamenávám jednak, že pojem odůvodněného přání jest sice relativní, a že jsem netvrdil nic, co bych nemohl obhájeti. Ostatně, co se zde uvedených tvrzení týče, pro něž jsem na jiném místě nabídl podstoupiti důkaz pravdy, prohlašuji tímto na novo, že výtky ty nevztahují se na sbor jako takový. Se zřetelem na poznámku v posledních řádcích Opravy obsaženou, hájil jsem se již dříve slovy: „Netvrdím ve svých úvahách nikde opak toho a podle pravdy dosvědčuji a vděčně uznávám i nyní to faktum, že žádnému návrhu, který byl od nyní působících profesorů matematiky na č. universitě na prospěch a zvelebení učení mathematického v době dřívější učiněn, slavný sbor neodporoval; že iniciativa návrhů vyšla při tom od řečených profesorů samých, to bylo jejich povinností.“

Při té příležitosti dovoluji si k objasnění svého stanoviska poukázati na to, co jsem uvedl v jedné poznámce na str. 456 onoho čísla Časopisu pro pěstování mathem. a fysiky, v němž řečené vzpomínky uveřejněny byly. K poznámce té připojil p. prof. Dr. Boh. Kučera dodatek, na který jsem nemínil více odpovídati, ježto se netýkal přímo obsahu oněch vzpomínek, aby se spor nepřenášel na pole osobní. Činím-li tak při této dané příležitosti, používám tím práva, jímž přísluší obviněnému k obhájení se slovo závěrečné. Pan professor obdržel skutečně článek můj ve *zlomené* korektuře, ale byla to *první* korektura, kterou tiskárna ihned se zřetelem také k tomu, že to byl první

článek příslušného čísla Časopisu, zlomeně vysázela; také připouštím, že dle stavu věci bych se byl sotva odhodlal prováděti podstatné změny ve svém článku, ale ujišťuji, že důvodem by nebyla umíněnost. Nepsal jsem článek ten lehkomylně; k sepsání byl jsem slavnou Jednotou č. math. a fysiků vybídnut a trvalo dlouho, nežli jsem se odhodlal přání tomu vyhověti; ale rozhodnuv se tak učiniti, nemohl jsem nezmíniti se také o věcech, které na Kolářkovu mysl působily trvale tak, že se o nich častěji a to nejen vůči mně samému zmiňoval.

J. Sobotka.

Spektrální rozbor Roentgenových paprsků.

(Referát.)

Napsal A. Hlaváček.

Již fakt, že Roentgenovy paprsky neodkloňují se magnetem, vedl k domněnce, že nejsou zářením korpuskulárním (jako na př. katodové paprsky), nýbrž — jako světlo — kmity aetherovými. Index lomu omezen již 1896 (Gouy, Compt. rend. sv. 122. str. 1196) pod hranici 1,00002 pro libovolnou látku; z této neexistence lomu a z formy optické dispersní rovnice usouzeno, že tyto kmity mají krajně malou délku vlnitou.

Pokusy o ohyb Roentgenových paprsků (Haga-Wind, Sommerfeld, Walter-Pohl) potvrzen tento výsledek; až do šířky štěrbin $= 2\mu$ nenastal ohyb podobný světelnému, z toho výsledek, že délka vlny tohoto záření je řádu 10^{-9} cm. Také výpočet délky vlnité z měření poměru energie Roentgenova záření k celkové energii katodového záření vedl k číslům téhož řádu (Wien).

Základem dalšího velikého proniknutí podstaty Roentgenových paprsků byla jednoduchá, logická myšlenka Laueova hledati jejich ohyb a interferenci na mřížce krystalické. Ukázala-li se optická mřížka (vzdálenost vrypů řádu délky vlny viditelného světla) pro toto záření příliš řídkou a umělá konstrukce mřížky o vzdálenosti vrypů řádu 10^{-9} cm nemožnou, poskytoval krystall velmi vhodnou jemnou prostorovou mřížku, neboť theorie již dávno viděla podstatný znak krystalického